

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 3. juuli 2024
(OR. en)

11929/24

Institutsioonidevaheline
dokument:
2024/0146(NLE)

POLCOM 218
FDI 59
ENER 366
ATO 51

ETTEPANEK

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	2. juuli 2024
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2024) 256 final
Teema:	Ettepanek: NÕUKOGU OTSUS energiaharta lepingu tõlgendamist ja kohaldamist käsitleva Euroopa Liidu, Euroopa Aatomienergiaühenduse ja nende liikmesriikide vahelise kokkuleppe vastuvõtmise kohta Euroopa Aatomienergiaühenduse poolt

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2024) 256 final.

Lisatud: COM(2024) 256 final

EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 2.7.2024
COM(2024) 256 final

2024/0146 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

energiaharta lepingu tõlgendamist ja kohaldamist käsitleva Euroopa Liidu, Euroopa Aatomienergiaühenduse ja nende liikmesriikide vahelise kokkuleppe vastuvõtmise kohta Euroopa Aatomienergiaühenduse poolt

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

Energiaharta leping on energiaspektori suhtes kohaldatav mitmepoolne kaubandus- ja investimisleping, mis allkirjastati 1994. aastal ja jõustus 1998. aastal. Euroopa Liit on energiaharta lepingu¹ osaline koos Euratomi, 22 ELi liikmesriigi (alates 19. juunist 2024)² ning Jaapani, Šveitsi, Türgi ja enamiku Lääne-Balkani ja endise NSVLi riikidega, välja arvatud Venemaa³ ja Valgevene⁴.

Euroopa Liidu Kohus leidis Komstroy kohtuasjas,⁵ et energiaharta lepingu artikli 26 lõike 2 punkti c tuleb tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav liikmesriigi ja teise liikmesriigi investori vahelistele vaidlustele, mis puudutavad viimase poolt esimeses tehtud investeeringut. Vahekohtud leiavad siiski jätkuvalt, et neil on jurisdiktsioon selliste vaidluste lahendamiseks, ja teevad otsuseid ELi-sisestes menetlustes. Komisjon saatis 5. oktoobril 2022 nõukogule, Euroopa Parlamendile ja liikmesriikidele teatise, milles ta teatas oma kavatsusest alustada läbirääkimisi liidu, Euratomi ja liikmesriikide vahelise energiaharta lepingu tõlgendamist käsitleva kokkuleppe üle, mis sisaldaks eelkõige kinnitust selle kohta, et energiaharta lepingut ei ole kunagi kohaldatud, ei kohaldata ega hakata kohaldama ELi-siseselt, et energiaharta lepingut ei saa kasutada vahekohtumenetluse alusena ning et aegumisklauslit ei kohaldata. Kõnealused läbirääkimised on peetud. Omavahelise kokkuleppe teksti peetakse nüüd stabiilseks. Teksti parafeerimine, mis annab märku läbirääkimiste lõpetamisest, toimus 26. juunil 2024.

• Kavandatav kokkulepe

Kokkulepe ei sisalda midagi uut. See kajastab Euroopa Liidu Kohtu praktikat ja on täielikult kooskõlas liidu väljakujunenud seisukohaga, mida on väljendatud korduvalt, muu hulgas avalikel kohtuistungitel kolmandate riikide kohtutes. Kokkuleppe põhjendustes meenutatakse lepingu ajalugu ja konteksti, sealhulgas eelkõige liidu õiguse tõlgendamist vastavalt Euroopa Liidu Kohtu otsustele, ning tunnistatakse asjaolu, et otsuste tegemine ELi-sisestes vahekohtumenetlustes kahjustab liidu õiguse tulemuslikku rakendamist. Ainsas sisulises sättes (artikkel 2) sätestatakse kokkuleppe osaliste ühine arusaam energiaharta lepingu artikli 26 lõike 2 punkti c kohaldamatusest ELi-siseselt ja seega ELi-siseste vahekohtumenetluste õigusliku aluse puudumisest, nagu on väljendatud omavahelises kokkuleppes.

¹ Nõukogu ja komisjoni 23. septembri 1997. aasta otsus 98/181/EÜ, ESTÜ, Euratom, mis käsitleb energiaharta lepingu ning energiakasutuse tõhustamist ja sellega seotud keskkonnaküsimusi käsitleva energiaharta protokollide sõlmimist Euroopa ühenduste poolt (EÜT L 69, 9.3.1998, lk 1–116).

² Itaalia taganes lepingust ühepoolset 2015. aastal. Prantsusmaa, Saksamaa, Poola ja Luksemburg algatasid samuti taganemismenetluse ajavahemikul 2022. aasta detsembrist kuni 2023. aasta juunini, mille tulemusel Prantsusmaa, Saksamaa ja Poola väljusid energiaharta lepingust 2023. aasta detsembris ja Luksemburg 17. juunil 2024.

³ 24. juunil 2022 toimunud erakorralisel energiaharta konverentsil tühistati Venemaa Föderatsiooni vaatlejastaatus.

⁴ 24. juunil 2022 toimunud erakorralisel energiaharta konverentsil tühistati Valgevene vaatlejastaatus ja energiaharta lepingu ajutine kohaldamine Valgevene poolt.

⁵ Otsus kohtuasjas *Moldova Vabariik*, C-741/19, EU:C:2021:655.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Vahekohtud ei ole Komstroy kohtuasjas tehtud otsust järginud, nad ei ole järjepidevalt loobunud oma pädevusest kehtiva vahekohtukokkuleppe puudumise tõttu ning seetõttu on vahekohtud vahekohtumenetlustes juba teinud ja teevad jätkuvalt otsuseid, mis on vastuolus Euroopa Liidu ja Euratomi õigusnormidega. Selliste vahekohtuotsuste alusel toimub sageli täitemenetlus, ka kolmandates riikides. Seega on oht, et aluslepingud ja energiaharta leping, nagu seda tõlgendavad mõned vahekohtud, võivad sattuda vastuollu, mis võib juhul, kui kolmanda riigi kohus sellise otsuse kinnitab, areneda *de facto* õiguslikuks vastuoluks, sest liidu õigust rikkuvad vahekohtu otsused muutuksid kolmandate riikide õiguskorra osaks.

Euroopa Kohtu praktika kohaselt võib selline õiguslik vastuolu tähendada, et rahvusvaheline leping ei ole liidu õigusega kooskõlas. Komisjon on seisukohal, et selleks, et energiaharta leping oleks aluslepingutega kooskõlas, tuleb kõrvaldada kõik võimalused vastuolu tekkeks. Liidu energiapoliitika peab hõlmama Euroopa Liidu Kohtu praktika järgimist ning vastuolu vältimist energiaharta lepingu, liidu õigusakti ning ELi toimimise lepingu ja ELi aluslepingute vahel. Võttes arvesse vahekohtute seisukohta, on oluline, et ohtu käsitletaks rahvusvahelise õiguse seisukohast. Seepärast pidas komisjon läbirääkimisi Euroopa Liidu, Euroopa Aatomienergiaühenduse ja nende liikmesriikide vahelise energiaharta lepingu tõlgendamise ja kohaldamise kokkuleppe üle.

Kokkuleppe on eespool kirjeldatud liidu energiapoliitika eesmärkide saavutamiseks vajalik meede. Euratomi asutamislepingus ei ole vajalikke volitusi sätestatud. Otsus, millega antakse luba kokkuleppele Euroopa Aatomienergiaühenduse nimel alla kirjutada, tuleks seetõttu vastu võtta Euratomi asutamislepingu artikli 203 alusel.

• Proportsionaalsus

Euroopa Aatomienergiaühendus on ka energiaharta lepingu osaline ja seega peab nõukogu otsustama, kas Euratom peaks saama seda lepingut tõlgendava kokkuleppe osaliseks. Euroopa Liidu Kohtu praktika ja komisjoni arvukad sekkumised kolmandate riikide vahekohtutes ja kohtutes ei ole olnud piisavad, et tagada liidu õiguse tulemuslik rakendamine ja kõrvaldada energiaharta lepingu ning Euroopa Liidu toimimise lepingu ja ELi aluslepingute vahelise vastuolu oht. Selleks et saavutada soovitud mõju vahekohtute otsustuspraktikale, peab vastu võetav akt olema rahvusvahelise õiguse akt. Seepärast on komisjon seisukohal, et on asjakohane võtta vastu osaliste vahelise kokkuleppe vormis dokument, mis käsitleb lepingu tõlgendamist.

3. MÕJU EELARVELE

Puudub

4. MUU TEAVE

Kokkuleppe üle peetavate läbirääkimiste viimases etapis tõstatati võimalus esitada deklaratsioon Komstroy kohtuasjas tehtud otsusest tulenevate õiguslike tagajärgede kohta, et vormistada juba praegu omavahelises kokkuleppes kajastuv ühine arusaam. Komisjon on sellele deklaratsioonile liidu nimel alla kirjutanud.

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

energiaharta lepingu tõlgendamist ja kohaldamist käsitleva Euroopa Liidu, Euroopa Aatomienergiaühenduse ja nende liikmesriikide vahelise kokkuleppe vastuvõtmise kohta Euroopa Aatomienergiaühenduse poolt

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Aatomienergiaühenduse asutamislepingut, eriti selle artiklit 203,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust⁶

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Liidu Kohus leidis kohtuasjas C-741/19, *Moldova Vabariik vs. Komstroy*, et energiaharta lepingu artikli 26 lõike 2 punkti c tuleb tõlgendada nii, et see ei ole kohaldatav liikmesriigi ja teise liikmesriigi investori vahelistele vaidlustele seoses viimase poolt esimeses liikmesriigis tehtud investeeringuga.
- (2) Vahekohtud leiavad siiski jätkuvalt, et neil on jurisdiktsioon selliste vaidluste lahendamiseks, ja teevad otsuseid ELi-sisestes menetlustes väidetavalt energiaharta lepingu artikli 26 lõike 2 punkti c alusel. Euroopa Liidu Kohtu sõnul tuleb kõiki selliseid vahekohtuotsuseid pidada liidu õigusega ja eelkõige Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitega 267 ja 344 vastuolus olevaks. Sellisel vahekohtuotsusel ei saa seega olla õigusmõju ning selles määratud hüvitise maksmist ei saa nõuda.
- (3) Selliste otsuste tegemine ELi-sisestes vahekohtumenetlustes kahjustab liidu õiguse tulemuslikku rakendamist. Seega on oht, et aluslepingud ja energiaharta leping, nagu seda tõlgendavad mõned vahekohtud, võivad sattuda vastuollu, mis võib juhul, kui kolmanda riigi kohus sellise otsuse kinnitab, areneda *de facto* õiguslikuks vastuoluks, sest liidu õigust rikkuvad vahekohtu otsused muutuksid kolmandate riikide õiguskorra osaks.
- (4) Euroopa Kohtu praktika kohaselt võib selline õiguslik vastuolu tähendada, et rahvusvaheline leping ei ole liidu õigusega kooskõlas. Õigusliku vastuolu oht tuleks kõrvaldada. Selle eesmärgi saavutamisele peaks kaasa aitama sellise rahvusvahelise õiguse akti vastuvõtmine, milles sätestatakse allakirjutanute ühine arusaam energiaharta lepingu artikli 26 kohaldamatusest ELi-siseste vahekohtumenetluste alusena.
- (5) Komisjon Euroopa Liidu ja Euratomi nimel ning liikmesriigid on viinud edukalt lõpule läbirääkimised sellise kokkuleppe tingimuste üle. Selles kokkuleppes sisalduvat ühist arusaama korrati 26. juuni 2024. aasta deklaratsioonis, mis käsitleb Komstroy kohtuasjas Euroopa Kohtu tehtud otsusest tulenevaid õiguslikke tagajärgi ja ühist arusaama energiaharta lepingu artikli 26 kohaldamatusest ELi-siseste vahekohtumenetluste alusena.

⁶ ELT C , , lk . .

(6) Kokkulepe tuleks vastu võtta, eeldusel et see hiljem allkirjastatakse,
ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Lisas esitatud kokkulepe võetakse vastu tingimusel, et kõnealune kokkulepe Euroopa Aatomienergiaühenduse nimel allkirjastatakse.

Komisjoni presidendil on õigus määrata isik(ud), kes on volitatud kokkuleppele liidu nimel alla kirjutama.

Artikkel 2

Käesolev otsus jõustub selle vastuvõtmise päeval.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*